

Afdækning af litteracitet

.....
Tekst- og opgavesamling B

Amharisk

.....

Til elever, der læser og skriver på
amharisk som stærkeste sprog

Introduktion

Denne tekst- og opgavesamling anvendes sammen med samtaleark, Spor B.

Tekst- og opgavesamlingen indeholder **tre tekster**:

- Tekst 1: Løven og ræven
- Tekst 2: Skorpionen – et spindeldyr med brod
- Tekst 3: Søvn

Materialet til hver tekst består af **tre dele**:

1. Selve teksten
2. Elevens svarark med spørgsmål til teksten
3. Rettevejledning til tekstens spørgsmål.

Information om **valg af tekst** til eleven finder du i **samtaleark B**.

Anvendelse af tekst- og opgavesamling

Print tekst, elevens svarark og rettevejledning enkelt-sidet og i farver. Giv eleven teksten og elevens svarark og hav selv rettevejledningen liggende foran dig, mens eleven læser teksten og løser opgaverne, så du løbende kan notere elevens svar.

Giv gerne tolken kopier af tekster og elevens svarark, både på dansk og på elevens sprog.

Instruktionerne til, hvordan du gennemfører opgaverne i forbindelse med teksterne, finder du i samtalearket til Spor B.

Skriv elevens svar på opgaverne i dette materiale. Vær opmærksom på, at svarfelterne, f.eks. "Ja" og "Nej", kommer i en anden rækkefølge på elevens svarark, hvis der er tale om et sprog med læseretning fra højre til venstre.

Om oversættelserne

I nogle tilfælde bruges forskellige variationer af det samme sprogs skriftsprog i forskellige lande eller i forskellige

dele af et land. Hvis der findes et officielt standardskriftsprog, er dette anvendt i oversættelserne af de tre tekster.

Tekst 1: "Løven og ræven"

አንበሳውና ቀበሮዋ

አንበሳው ዋሻው ውስጥ ጋደም ብሎ ነበር።
 እዛም ቀንና ሌሊት ተጋድሞ ነበር።
 ከሱም ትንሽ ደክም ያለ የማቃሳት ድምጽ ይሰማ ነበር።
 እንስሶችም "ታሚል" ብለው አሰቡና ደግሞም አዘኑለት።
 እነሱም ትናንሽ ስጦታ በመያዝ ወደ አንበሳው ዋሻ ውስጥ መግባት ጀመሩ።

ቀበሮዋ ግን ውስጥ አልገባችም።
 አንበሳው በለስላሳ ድምጽ ጠየቃት።
 "ወዳጄ ፣ አንችስ ለምንድነው የማትመጭው? ሌሎች ሁሉ እዚህ ነበሩ።"

"ልመጣ አስቤ ነበር፤" አለች ቀበሮዋ። "ነገር ግን የእግር ምልክቶችን አይቼ ፈራሁኝ። ሁሉም የእግር ምልክቶች ወደ ዋሻህ ውስጥ ገብቶአል። ወደ ውጭ የወጣ የእግር ምልክት ግን የለም። ስለዚህ እኔ ውጭ ብቆይ ይሻለኛል።"

Billede: I-K. Eriksson.
 Tekst: K. Aronsson & S. Ottosson, Min läsebok. 1993. Bearbejdet.

Tekst 1: "Løven og ræven" - Elevens svarark

ጥያቄዎች ስለ "አንበሳውና ቀበሮዋ"።

የሚከተሉትን ጥያቄዎች አዎ ወይም አይደለም በማለት መልስ።

አዎ አይደለም

1. አንበሳው ሁልጊዜ ነው ወይ ዋሻው ውስጥ የነበረው?
2. ቀበሮዋ ወደ አንበሳው ሄዳ ነበረች ወይ?
3. ቀበሮዋ ለአንበሳው ስጦታ ሰጥታ ነበረች ወይ?
4. አንበሳው ሌሎችን እንስሶች በልቶአቸዋል ወይ?

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃል መልስ።

5. ጽሑፉ ስለምን እንደተጻፈ በራስህ ቃል አሳጥረህ ልትገልጽ ትችላለህ?
6. አንበሳው ታሞ የነበረ ይመስልሃል? እንዴት እንዳሰብክ ልትገልጽ ትችላለህ?
7. ቀበሮዋ ከሌሎች እንስሶች ብልህ ነበረች ወይ? እንዴት እንዳሰብክ ልትገልጽ ትችላለህ?
8. ከዚህ ተረት ሰዎች የሆነ ነገር መማር የሚችሉ ይመስልሃል ወይ? እንዴት እንዳሰብክ ልትገልጽ ትችላለህ?

Tekst 1: "Løven og ræven" - Rettevejledning

Teksttype: Skønlitterær, fortællende tekst (fabel).

Billedet kan fremme fortolkningen af den implicite information i teksten. For at forstå historien, må læseren være i stand til at læse mellem linjerne. Fablens morale udtrykkes ikke i teksten.

Lukkede spørgsmål

Eleven svarer ved at krydse af i sit svarark.

Læseproces		Spørgsmål til eleven	Facit		Elevens svar	
			Ja	Nej	Ja	Nej
1	På linjerne	Var løven i sin grotte hele tiden?	X		☐	☐
2	På linjerne	Gik ræven ind til løven?		X	☐	☐
3	Mellem linjerne	Gav ræven løven gaver?		X	☐	☐
4	Mellem linjerne	Havde løven ædt de andre dyr?	X		☐	☐

Kommentarer:

Genfortælling

5. Kan du, med dine egne ord, kort fortælle, hvad teksten handler om?

Kommentarer:

Åbne spørgsmål

Formålet med de åbne spørgsmål er at afdække elevens evne til at argumentere ud fra teksten. Hvis eleven ikke selv motiverer sit svar, er det vigtigt at stille opfølgende spørgsmål.

Spørgsmålene stilles og besvares mundtligt.

6. (Mellem linjerne) Tror du, at løven var syg? Hvordan kom du frem til det?

Kommentarer:

7. (Mellem linjerne) Var ræven klogere end de andre dyr? Kan du fortælle, hvordan du kom frem til det?

Kommentarer:

8. Tror du, man kan lære noget af den her fortælling? Kan du fortælle, hvordan du kom frem til det?

Kommentarer:

Opgørelse

Eleven viser forståelse for tekstens indhold ved at:	Ja	Delvist	Nej
Svare på spørgsmål på linjerne	☐	☐	☐
Svare på spørgsmål mellem linjerne	☐	☐	☐
Svare på spørgsmål bag linjerne	☐	☐	☐
Genfortælle hovedtræk	☐	☐	☐
Ræsonnere og motivere egne holdninger til teksten	☐	☐	☐
Afvejet bedømmelse:	Ja	Delvist	Nej
Samlet set viser eleven grundlæggende forståelse for teksten	☐	☐	☐

Øvrige kommentarer om elevens læsning:

Tekst 2: "Skorpionen - et spindeldyr med brod"

ጊንጥ - የሽረሪት ዝርያ ከነመንደፍያው

በሞቃታ ቦታዎች በሚገኙ ግድግዳዎች ውስጥ በሚፈጠር ትናንሽ ቀዳዳዎች እና ድንጋዮች መካከል ጣታችሁን መከተት አይመከርም። በተጨማሪም ባዶውን ለረጅም ጊዜ የቆየ ጫማ ማራገፍ ይገባል። ምናልባት አሁን ባዶውን ላይሆን ይችላል። ምክንያቱም ጊንጦች ብርሃን አይወዱም። ስለዚህም ነው በቀዳዳና ጨለም ባሉ ቦታዎች ተጣብቀውና ተኝተው ቀኑን የሚያሳልፉት። ጊንጦች በመላው ዓለም በሞቃት አገሮች ይኖራሉ። ግን ብዙውን ጊዜ አይታዩም።

ያደኑትን ነፍሳት ወግቶ መግደል

ጊንጦች በእርግጥ መርዛማ ሊሆኑ ይችላሉ። ምንም እንኳን አብዛኛዎች ዝርያዎች ለኛ ለሰው ልጆች ለሞት የሚያበቁን ባይሆኑም፣ እነሱም እንደየ ዝርያቸው ቁመታቸው ከአንድ እስከ ሃያ ሴንቲሜትር ይሆናሉ። ነገር ግን ሁሉም ጊንጦች መርዛማ የሆነ መንደፍያ ጭራቸው ጫፍ ላይ አላቸው። አንድ ጊንጥ ያደነውን ነፍሳት ለመግደል ሲል ጭራውን ወደ ጀርባው በማዞር ያንን ያደነውን ነፍሳት በጥፍሩ አጥብቆ ይዞ ይወጋዋል። አንድ የፈራ ጊንጥ መንደፍያውን ወደ ጠላቱ በማመልከት ዙርያውን በፍጥነት ይሸከረከራል።

ጊንጦች ትላልቅ ሽረሪቶችንና ሌሎች ትናንሽ ነፍሳቶችን በሌሊት ያድናሉ። እነሱም በጥፍራቸው በመዳሰስ ያደኑትን ነፍሳት ቀርቅረው በመያዝ በዛ መርዛማ መንደፍያቸው አድርገው ይገድሉታል።

Fotografi: Wikimedia Commons.
 Tekst: K. Åström, Boken om världen. 2001.

Tekst 2: "Skorpionen - et spindeldyr med brod" - Elevens svarark

ጥያቄዎች ስለ "ጊንጥ - የሽረሪት ዝርያ ከነመንደፍያው"

የሚከተሉትን ጥያቄዎች አዎ ወይም አይደለም በማለት መልስ።

አዎ አይደለም

1. ጊንጦች ጨለማ ይወዳሉ?
2. ሁሉም ጊንጦች ሰዎችን ሊገድሉ ይችላሉ?
3. ሁሉም የጊንጥ ዝርያዎች እኩል ናቸው?
4. ጊንጦች በጥፍራቸው ነው ወይ ያደኑትን የሚይዙት?

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃል መልስ።

5. ጽሑፉን ስለምን እንደተጻፈ በራስህ ቃል አሳጥረህ ልትገልጽ ትችላለህ?
6. ከዚህ ስለ ጊንጦች ከተጻፈው ጽሑፍ ውስጥ ሰው ጫማውን ማራገፍ አለበት ይላል፡ ይህ ለምን መደረግ ያለበት ይመስልሃል? ለምን እንደሱ እንዳሰብክ ልትገልጽ ትችላለህ ወይ?

Tekst 2: "Skorpionen - et spindeldyr med brod" - Rettevejledning

Teksttype: Beskrivende faktatekst.

Billedet kan skabe en vis forforståelse. Informationen i teksten er primært udtrykt eksplicit, men det kræver, at elever læser mellem linjerne for at kunne besvare de åbne spørgsmål. Teksten indeholder nogle emnespecifikke ord.

Lukkede spørgsmål

Eleven svarer ved at krydse af i sit svarark.

Læseproces		Spørgsmål til eleven	Facit		Elevens svar	
			Ja	Nej	Ja	Nej
1	På linjerne	Kan skorpioner lide mørke?	X		☐	☐
2	På linjerne	Kan alle skorpioner slå mennesker ihjel?		X	☐	☐
3	På linjerne	Er alle skorpionarter lige store?		X	☐	☐
4	På linjerne	Fanger skorpionen sit bytte med klørerne?	X		☐	☐

Kommentarer:

Spørgsmålene 5-6 stilles og besvares mundtligt.

Genfortælling

5. Kan du, med dine egne ord, kort fortælle, hvad teksten handler om?

Kommentarer:

Åbent spørgsmål

Formålet med det åbne spørgsmål er at afdække elevens evne til at argumentere ud fra teksten. Hvis eleven ikke selv motiverer sit svar, er det vigtigt at stille opfølgende spørgsmål.

6. (Mellem linjerne) I teksten om skorpionen står der, at man bør ryste sine sko. Hvorfor tror du, at man bør gøre det? Kan du fortælle, hvorfor du tror det?

Kommentarer:

Opgørelse

Eleven viser forståelse for tekstens indhold ved at:	Ja	Delvist	Nej
Svare på spørgsmål på linjerne	☐	☐	☐
Svare på spørgsmål mellem linjerne	☐	☐	☐
Genfortælle hovedtræk	☐	☐	☐
Ræsonnere og motivere egne holdninger til teksten	☐	☐	☐
Afvejet bedømmelse:	Ja	Delvist	Nej
Samlet set viser eleven grundlæggende forståelse for teksten	☐	☐	☐

Øvrige kommentarer om elevens læsning:

Tekst 3: "Søvn"

እንቅልፍ።

ሁሉም ፍጥረታት እንቅልፍ ያስፈልጋቸዋል፤ የሰው ልጅ ሆነ እንሰሳትም። ግን ለምንድን ነው? ተመራማሪዎችም እንኳን መልሱን አያውቁትም። እንዲሁም በእንቅልፋችን ጊዜ ምን አንደሚከናወን ተመራማሪዎች እስከ አሁን የደረሱበት ነገር የለም። እንቅልፍ እንደሚያስፈልገን ግን ጥርጥር የለውም። ካለ እንቅልፍ በሂይወት መኖር አንችልም።

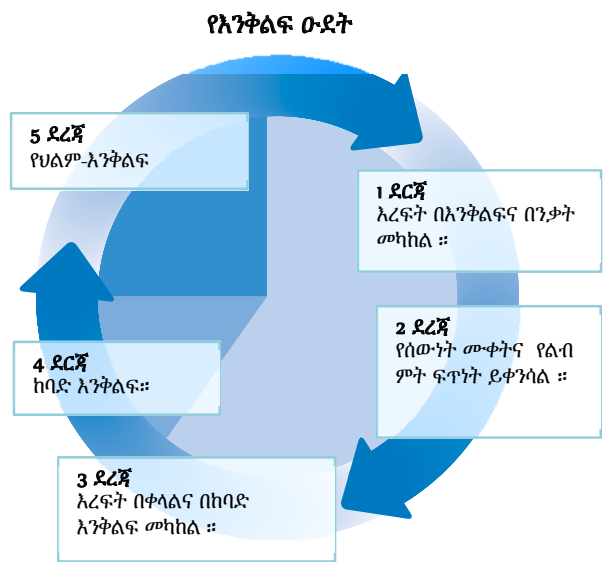
ከእረፍት አይነቶች አንዱ እንቅልፍ ነው። ይሁን እንጂ በምትተኛበት ጊዜ በአከባቢህ ምን እየተከናወነ እንዳለ ማወቅ አትችልም። በሌላ አነጋገር ስትተኛ ሁለንተናህ አይታውቅህም ማለት ነው። ነገር ግን ከቀሰቅሱህ በቀላሉ ከመነሳት የሚያግድህ ነገር የለም።

የእንቅልፍ ዑደት።

እንቅልፍ ተደጋጋሚ ዑደት ያደርጋል፤ እያንዳንዱ ዑደት ደግሞ 90 ደቂቃዎች ያህል ይፈጃል። እያንዳንዱ የእንቅልፍ ዑደት ደግሞ አምስት ደረጃዎች አሉት። ስለ እንቅልፍ ዑደት ስለሉን ተመልከት።

የህልም- እንቅልፍ እና ከባድ- እንቅልፍ።

አምስተኛው ደረጃ፣ የህልም-እንቅልፍ ይባላል። በዚህ ደረጃ ውስጥ አይኖች በፍጥነት ይርገቡ። የዛኔ ነው ህልም ውስጥ ያለው። የህልም-እንቅልፍ በጥልቀት የምንተኛው አይደለም፤ ይህም ማለት ጥሩ እንቅልፍ አይደለም ማለት ነው። የህልም እንቅልፍ በየ 90 ደቂቃዎቹ ውስጥ ተደጋጋሚ ዑደት ያደርጋል። ይህም ማለት ከጠቅላላ የእንቅልፍ ጊዜያችን ውስጥ አንድ አራተኛውን ያህል ጊዜ የህልም- እንቅልፍ ሂደት ነው። ሌላኛው ደረጃ ከባድ- እንቅልፍ ነው። በዚህ ጊዜ ሰውነታችን እንደገና ይታደሳል፤ በተጨማሪም አዳዲስ ነገሮች የመማር ችሎታችን የተሻለ ይሆናል። በዚህ የከባድ-እንቅልፍ ጊዜ ውስጥ እውቀታችን ይጨምራል፤ ብቀላሉ ደግሞ አእምሯችን ውስጥ በመስፈር የማስታወስ ችሎታችን ከፍ ይላል።

እንቅልፍ መተካት።

አንድ ቀን አምስተህ ከተኛህ፤ ለንጋታው በእጥፍ እተኛለሁ ብለህ ማሰብ በጣም ቀላል ነው። ነገር ግን ትክክል አይደለም። ሰውነታችን ያለፈብንን እንቅልፍ ጥሩ የመተካት ችሎታ አለው። በቂ እንቅልፍ ካልተኛህ እንደገና ከባድ እንቅልፍ በመተኛት የባከነውን እንቅልፍ መተካት ይቻላል።

Figur G. Wallentin. Tekst: H. Borgström, Kroppens mysterier. 2010. Bearbejdet.

Tekst 3: "Søvn" - Elevens svarark

ጥያቄዎች ስለ "እንቅልፍ"

የትኛው አባባል ነው ስለ እንቅልፍ ከተፃፈው ፅሁፍ ጋር የሚስማማው? ለያንዳንዱ አባባል አዎ ወይም አይደለም የሚለው ላይ የ X ምልክት አድርግ።

አዎ አይደለም

1. የሰው ልጅ ለምን እንቅልፍ እንደሚሰጠው ተመራማሪዎቹ ያውቃሉ።
2. በህልም-እንቅልፍ ጊዜ ውስጥ ሰው ከባድ ያልሆነ እንቅልፍ ይተኛል።
3. ለሊቱን በሙሉ ስንተኛ አብዛኛው ህልም ነው።
4. ከህልም- እንቅልፍ ብኃላ ከመቀስቅስ ከህልም-እንቅልፍ በፊት መቀስቀስ ይቀላል።

ትክክለኛ መልስ ነው ያልከውን የ X ምልክት በማድረግ አረፍተነገሩ ላይ ቀጥልበት። ካሉት ምርጫዎች ውስጥ ምልክት ማድረግ የሚቻለው አንድ ጊዜ ብቻ ነው።

5 አንድ ሰው ለአንድ ወይም ለሁለት ሌሊት ያህል በቂ እንቅልፍ ያልተኛ እንደሆነ - --
- - - - - --።

- ሀ ያለፈበትን እንቅልፍ ለመተካት እጥፍ ጊዜ ለሚቀጥለው ሌሊት መተኛት ያስፈልገዋል።
- ለ ለሚቀጥለው ሌሊት ከባድ- እንቅልፍ በመተኛት ሰውነታችን ያጠፋውን ሃይል መተካት ይችላል።
- ሐ ያልተኛውን እንቅልፍ ለመተካት በማግስቱ አስቀድሞ መተኛት አለበት።

ቀጣዩን ጥያቄ በቃል መልስ።

6 ስለዚህ ፅሁፍ ታሪክ ባጭሩ በራስህ አባባል ልትገልፅ ትችላለህ ወይ?

Tekst 3: "Søvn" - Rettevejledning

Teksttype: Forklarende faktatekst.

Diagrammet viser søvncyklussens forløb og fordelingen mellem de forskellige søvnstadier. Teksten indeholder flere emnespecifikke ord. Teksten kan forstås uden diagrammet, men spørgsmål 3 og 4 kræver, at eleven kan læse diagrammet og drage en konklusion på baggrund af informationen.

Lukkede spørgsmål

Eleven svarer ved at krydse af i sit svarark.

Læseproces		Spørgsmål til eleven	Facit		Elevens svar	
			Ja	Nej	Ja	Nej
1	På linjerne	Forskere ved, hvorfor mennesker har brug for søvn		X	☐	☐
2	På linjerne	Under drømmesøvnen sover man overfladisk	X		☐	☐
3	På linjerne	Vi drømmer størstedelen af natten		X	☐	☐
4	Mellem linjerne	Det er lettere at blive vækket før drømmesøvnen end efter drømmesøvnen		X	☐	☐
5	På linjerne	Hvis man har sovet for lidt en eller to nætter...				
		A. har man brug for at sove dobbelt så meget den næste nat, for at indhente søvnen.				☐
		B. kan kroppen kompensere for det ved at sove dybere den næste nat.		X		☐
		C. må man gå i seng ekstra tidligt den næste aften, for at indhente den tabte søvn.				☐

Kommentarer:

Genfortælling

Spørgsmål 6 stilles og besvares mundtligt.

6. Kan du, med dine egne ord, kort fortælle, hvad teksten handler om?

Kommentarer:

Opgørelse

Eleven viser forståelse for tekstens indhold ved at:	Ja	Delvist	Nej
Svare på spørgsmål på linjerne	☐	☐	☐
Svare på spørgsmål mellem linjerne	☐	☐	☐
Genfortælle hovedtræk	☐	☐	☐
Ræsonnere og motivere egne holdninger til teksten	☐	☐	☐
Afvejet bedømmelse:	Ja	Delvist	Nej
Samlet set viser eleven grundlæggende forståelse for teksten	☐	☐	☐

Øvrige kommentarer om elevens læsning: